

tere njegove snovi so največ vredne. Počem se ravna vrednost hlevskega gnoja. Razlika med dobrim in slabim hlevskim gnojem. Kako je izboljšati in povečati pridelok hlevskega gnoja. Kaj zahtevamo od dobrega gnojišča. Kako je ravnati z gnojem na gnojišču. Kako je napravljati gnojnične jame. Kako je rabiti gnojnice. Zakaj je kompost tako važno orodje in kako ga je napravljati in rabiti. Vrednost pepela in apna za gnojenje. Velika važnost umetnih gnojil. Kako je rabiti umetna gnojila, da nam koristijo. Razdelitev umetnih gnojil. Tomasova žlindra in superfosfat. Kaljeva sol in kajnit. Čilski soliter, amonijev sulfat in apneni dušik. Nakup umetnih gnojil.

Važnost dobrega semena. Lastnosti dobrega semena. Odbiranje in čiščenje semena. Pridelovanje in izboljšanje domačega semena. Varstvo pred plevlom. Odvrčanje in zatiranje deteljne predelne.

Pridelovanje pšenice (važnost pšenice, lastnosti pšenice, domače in tuje vrste pšenice, obdelovanje in gnojenje za pšenico, setev pšenice, namakanje semena, oskrbovanje pšenice, žetev in pridelok pšenice).

Pridelovanje turščice. Pridelovanje fižola. Pridelovanje krompirja. Pridelovanje domače detelje. (Nadrobni pouk kakor pri pšenici.) Obdelovanje in gnojenje travnikov in pašnikov.

II. letnik.

b) Kmetijsko živalstvo.

Kako so živali ustvarjene. Glavni deli živalskega telesa. Prebavila: gobec, želodec, čreva. Dihala: pljuča, koža. Krvna obočila: kri, srce. Izločila: obisti, spolovila. Gibala: kosti, mišice, kite. Čutila.

Način živalske hranitve v prvi dobi življenja in pozneje. Sprejemanje in prebavljanje krme. Sestava rastlinskih krmil. Najvažnejše redilne snovi: beljakovine, toščice, škrob, sladkor, vlaknina in sestavine pepela (fosforovo kislino apno, sol in železo). Sestava živalskega telesa. Voda in suha snov. Dušikove snovi: beljakovine, klejevine, rogovine. Brezdušikove snovi: toščice. Pepel: fosforovo kislino apno.

Živinoreja. Zakaj redimo govejo živino in kako je povečati njene dohodke? Značilne lastnosti goveje živine. Domača in tuja goveja plemena. Zakaj je odbrati za plemo živali, ki so ugodno razvite in dobre za užitek? Korist dobrega krmiljenja glede na razvoj života in na užitek (mlečnost, pitavnost, delazmožnost). Važnost močnih krmil za zboljšanje reje in dohodka. Red in točnost pri pokladanju krme. Pokladanje soli. Napajanje živine. Važnost pašne za mlado in odraslo goved. Kaj zahtevamo od zdravih hlevov? Snaženje živine in nastiljanje. Prijazno ravnanje z živino. Odvrčanje boleznih pri živini. Hitro napenjanje goveje živine. Nevarnost kužnih boleznih. Rdečica pri prašičih in varstveno cepljenje.

c) Sadjarstvo.

Važnost sadjarstva. Razna sadna plemena in njih gospodarska važnost. Najvažnejše vrste jablan za naše kraje. Saditev drevja. Kje dobimo mlado drevje in kako ga pravilno sadimo. Kako negujemo mlade nasade. Kako oskrbujemo starejše drevje. Gnojenje sadnega drevja. Kako precepeljamo sadno drevje? Varstvo sadnega drevja. Sadna uporaba.

5. Kmetijsko gospodarstvo in zadrugištvo.

I. letnik.

Kako je gospodarsko premoženje sestavljeno? Zemljišča in gospodarska poslopja. Živina in orodje. Pridelki in denar.

Šite pa tudi dogodke, ki so krog Vas, urednik bo v njih vedno našel kaj zanimivega za javnost, za nas druge.

Cudili se bodete, kako bo z vsakim stavkom, z vsako napisano besedo rastla Vaša notranja sila. Misel in Volja. Ničče vam ne bo mogel nadomestiti zadoščenja in zadovoljstva, ki ga bodete imeli, ko vam bo prinesel list Vaše misli zopet nazaj natisnjene v samotno selo ali „zapuščen gnezdo“. Smehljali se bodete pomilovalnim ali ogorčenim nasvetom strnih značajev in kmalu bo oživel z novo srlo življenje v vašem kulturnem društvu. Sokolu, politični organizaciji in še več bodo iskali Vaše pomoči, naveta in sodelovanja povsod, tudi v gospodarskih podjetjih.

Ljudstvo, ki Vas je doslej mehkega, omahujočega in neodločnega morda sumničilo in natolcevalo, vam bo kmalu položilo vse svoje zaupanje v naročje in vi bodete rastli v njem, ono v Vas.

In potem se boste čudili, kajti tedaj v Vas ne bo več sledu ne o hlapcih in ne o Jermanu, ampak boste šli kljubovaje vsem zaprekam za močnim ne-upoğluivim kovačem Kalandrom.

Vzdrževanje in zavarovanje gospodarskega poslopja. Zavarovanje živine. Važnost dobrih gospodarskih strojev. Skrbno spravljanje in varčno ravnanje z domačimi pridelki. Kako je gospodariti z denarjem.

Knjigovodstvo. Popis premoženja. Blagajnična knjiga. Dolžna knjiga (zapisnik dolžnikov in upnikov). Popis orodja.

Korist kmetijskega združništva. Razne vrste gospodarskih zadrug. Uredba in poslovanje združnih posojilnic. Uredba splošno kmetijskih zadrug (nakupnih in prodajnih zadrug). Mlekarske zadruge. Živinorejske zadruge.

6. Državljanstvo in kmetijska zakonodaja.

II. letnik.

Vas, politična, farna in šolska občina. Občinski odbor, župan, svetovalci. Delokrog občinskega odbora. Volitev občinskega odbora, župana in svetovalca. Občinske doklade. Občinsko premoženje. Občinski dohodki in stroški. Okrajno glavarstvo. Deželna vlada. Ministrstvo. Uprava države. Dolžnost in pravice državljanov. Kmetijski zakonji o varstvu poljščine in sadnega drevja. Zakon o varstvu koristnih ptic. Zakon za zboljšanje živinoreje. Služnostne pravice. Dolžnost prijave kuže sunljivih živali.

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ Ljubljansko učiteljsko društvo je zborovalo dne 25. sept. 1920 z zelo obširnimi dnevnimi redom.

I. Sprejme se načrt novih društvenih pravil, ki se predloži v potrjenje.

II. Stanarina in ogrev z ozirom na nove dekrete: V rokah imamo nove dekrete, spisane na podlagi zakona o narodnih šolah. V njih stoji pravilno, koliko znaša temeljna plača in povšice, ni pa v njih omenjen celokupen § 33, ki pravi, da imajo učitelji in učiteljice pravico do brezplačnega stanovanja in kurjave, ali do povračila v denarju za to. Ne glede na to, da so nas pri plači prikrajšali za 3 mesece, t. j. računati bi morali nove prejemke od 1. sept. namesto od 1. dec., so nam sedaj poslali dekrete, v katerih nista stanarina in ogrev nič omenjena, dasi dobivajo vse to tovariši iz Hrvatske in Srbije ter je zakon o narodnih šolah namenjen izjednačenju službenih prejemkov vsega učiteljstva.

Boj za ogrev in stanarina, ako ga ne dokončamo sedaj, zna imeti usodne posledice v najbližji bodočnosti. Predlog, da se preskrbi učiteljstvu stanarina in ogrev, je bil stavljen na enem naših zadnjih zborovanj. Odbor tega sklepa ni mogel izvršiti, ker manjka osnutku zakona izvršilna naredba.

Nastane vprašanje, kaj je boljše za učit. v Sloveniji: Ogrev in stanarina v realnih ali v denarju? Oboje je za tovariše na deželi težavno, ker bodo še bolj izpostavljeni razjarjenim in nahujkanim masi. Po mestih in industrijskih krajih ima učit. lažje stališče: sicer pa sta za nas merodajna zakon in naše delo v šoli. Ako mi kdo zaluši v obraz drva in brezplačno stanovanje, mu odgovorim, da mu naš stan napravlja iz njegovih otrok še-le ljudi in ti so več kot vse drugo.

Pri smo poudarili, da je treba vsakemu zakonu izvršilne naredbe. Brez nje nam mesina občina ljubljanska ni ničesar dolžna in bi nas lahko mestni magistrat enostavno vrzel skozi vrata, ako bi se zgledalo ljubljansko učiteljstvo tam z zahtevo po stanarini in ogrevu. Blamirati pred javnostjo se nečemo, česar ničče od naših tovarišev tudi ne želimo. Ako se ne motimo, je šel načrt izvršilne naredbe svoj čas v Beograd: kakšna usoda ga je doletela, mi ni znano.

Sedaj imamo v rokah dekrete: na nje se lahko opiramo in tvorijo podlago za nadaljnji ugodni razvoj celotne izvršitve § 33 zakona o narodnih šolah.

Ljubljansko učiteljstvo se mora odločiti za stanarina in ogrev in natura ali v denarju. Tovariši in tovarišice! Leta 1920 je prišlo več novega učiteljstva v Ljubljano: toda kaj se je zgodilo? — Kljub temu, da imamo v zakonu določeno stanarina, sta morala oba Kocijančič resignirati na službo. Tov. Pristovšek je šel nazaj v Celje k družini, tov. Blaganje se vozi menda vsaki teden enkrat v Ljubljano in hodi tedaj na vlak v Vel. Loko iz 5 ur oddaljenih Dol pri Litiji. Ubogi tov. Andrej Skulj pa stanuje s 5 otroki in ženo na Ljubljanskem gradu, bivališču nekdanjih političnih kaznjencev. Baže ima prav veliko sobo: toda mestni magistrat, ki bo vse izvršilne naredbe le vezan na § 33, nima toliko smisla za higijeno in srca do učiteljevih otrok, da bi mu predelil sobo v dva dela, za kar je moralno že obvezan in ne bi svojih financ kdo ve kako obremenil. Vsaka oblast preskrbi najprej svojim usluženecem stanovanje, potem določi kraj in sedež urada. Pri nas je narobe. Vržejo te v mesto ali selo, pa si išči stanovanja! Ako bo hotel imeti država dobre in izobražene državljane po vseh krajih domovine, bo moral skrbeti za učit. stanovanja. Naša zahteva po stanarini in ogrevu, ne glede na to, da jo omenja zakon, ni pretirana; je opravičeno nadomestilo za izgubljeno aktivitetno doklado.

V imenu društvenega odbora podajamo sledeče predloge:

1. UJU poverjeništvu Ljubljana se naroča, da izposlaja pri ministrstvu prosvete izvršilno naredbo za stanarina in ogrev, kateri postavki se v novih dekretih prav nič ne omenjata; § 33 zakona o narodnih šolah se v Sloveniji ni celotno udeležilo.

2. Službeni dekreti, katere je učiteljstvo te dni prejelo, so zato nepopolni, pomanjkljivi in nezakoniti — ter si pridržijo učiteljstvo v slučaju neugodne rešitve današnjih sklepov pravico pritožbe na državni svet.

3. Izvršilna naredba k stanarini in ogrevu je za današnje stanovniške razmere zelo važna in bode dala možnost vsemu učiteljstvu do naravnega stanovanja ali plačane stanarine in kurjave.

4. Za razmere v Sloveniji priporočamo vladi izvršilno naredbo izpremeniti v aktiv. doklade na račun državnih izdatkov.

5. Pod 1—4 navedenimi pogoji se smatra, da je učiteljstvo v državi enotno plačano v številni zahtevi.

6. da se izenačijo draginske doklade za vse učiteljstvo. (Sprejeto!)

III. Okrajni šolski nadzorniki in kompetenca njihovih imenovanj: Leta 1918. meseca novembra je bilo slovensko učiteljstvo idealno navdušeno za vse, kar se je tiste dni zgodilo in kar smo smeli v bližnji in daljši bodočnosti pričakovati. Uresničili so se res naši narodni ideali, vsi boji slovenskega učiteljstva od l. 1869. do 1918. so kot podčrtan rezultat navidezno uspeli v dobro zatiranemu in slabo plačanemu učiteljstvu.

Izmed vseh stanov se je slov. učit. najbolj veselilo državnega prevrata. Toda komaj je zagledalo to zlato, svetlo solnce pravčnosti in politične poštenosti, že so iz daljave liki požrešni jastrebi planili na zbrano čredo staro pesem pevajoči, od „ljudske volje“ pozvani razdiralni elementi našega stanu in ugleda ter v imenu „ljudstva“, vere in politike imenovali okr. šol. nadzornike prvič zato, ker so izvrševali volje strankarjev, jih želi ljudstvo in so svet učiteljstva z najmodernejšimi svetovnimi nazori. Skratka rečeno: Govorila je proti nam — o usodi našega stanu — sila, strankarstvo, nekoledjalnost in nadzorniki so bili drugi dan v Uradnem listu.

Ako bi okrecali moze, ki nimajo o stanovski časti in tovarištvu, stanovski samostojnosti nobenega pojma, potem grešimo kot učitelji: naj pade zato senca, temna kot zimski noč, na one, iz katerih govori še vedno zli duh.

Prava polemična vojska se je vnela v javnosti: Ali so nadzorniki pravilno imenovani? Juristi so lomili in obračali paragrafe. Istočasno je časopisje prineslo vest, da je g. minister razveljavil imenovanja, ministrski svet pa da je pritril sklepu tovariša-ministra. Ako je ministrstvo prosvete imenovanja razveljavilo, je prav storilo. Tudi naše organizacije morajo ustvariti nekaj princip, po katerem se imenujejo okr. šol. nadzorniki. Ako hočemo imeti UJU t. j. centralno organizacijo za vse učiteljstvo, potem je jasno, da ne sme nesrečna avtonomija segati kot absolutna oblast v področje strankarskega poverjeništvu. Tu moramo poudariti potrebo odpravitve poverjeništvu prosvete. Institucija je to v prid tisti politični stranki, ki ima resort v rokah. Že svoj čas se je govorilo, da bodo ta eksebitni protokol Višjega šolskega sveta odpravili, toda ko je računala priti na krmilo druga stranka, je nameravala obdržati tudi poverjeništvu za uk, ker bi v njem stela 1 glas.

Učiteljstvo smatra postopek ministra pravilnim. Poverjeništvu ni upoštevalo mnenja edine stanovske učit. organizacije, jo je preziralo kakor njene kandidate.

Učiteljska organizacija stoji odločno na stališču, da se brez nje ne sme odločevati o nas: **okrožnica UJU — poverjeništvu Ljubljana — podana v javnost in v našem stanovskem glasilu je zato glasen izraz vsega učiteljstva v kraljevini in vladi odkritosrčen memento, da ne prezira naših težanj izraženih v eni največjih strokovnih organizacij na jugu.** Novo imenovanju nadzorniki so po večini strankarji, potem še-le učitelji. Učiteljstvo rabi za delo na stanovskem in šolskem polju miru; odklanja vsled tega namenoma z vladno pomočjo podpirano uradno strankarstvo, ki cepi duhove in učiteljski stan ter veča moč politikov, katerih roke naj bodo daleč proč od šolstva in učiteljstva! Časopisna poročila pravijo, da je imel g. minister zelo malo časa in je moral zastopnika ljubljanskega oddelka za uk na kratko odsloviti. Eden je pač imel smolo, drugi srečo: ker se pa vsi razumemo, moramo si odločni nastop gospoda ministra, njegovo doslednost, vztrajnost in čut odgovornosti zapisati v srce. Isto naj store vsi tisti slovenski učitelji, katerim je hlapčevska ponižnost še vedno stanovska morala.

Društveni odbor podaja sledeče resolucije:

1.) Delokrog Višjega šol. sveta se nič ne poveča s potrebno odpravo poverjeništvu za uk.

2.) Imenovanja okr. šolskih nadzornikov spadajo v kompetenco ministra prosvete, ki mora upoštevati nasvete in želje UJU.

3.) Mnenje strankarjev, da zahteva imenovanje o. š. n. ljudstvo, je pretveza za doseg političnih ciljev.

Okrajni šolski nadzorniki nadzorujejo učiteljstvo v poddidaktičnem oziru, ne pa njegovega političnega prepričanja. Je zahteva naše organizacije po pedagoško naobrazenih nadzornikih, ki morajo biti najprej pedagogi, nazadnje strankarji — upravičena.

4. Poverjeništvu je ona panoga drž.-vladnih kompetenc, ki vpliva razdiralno na stan organiziranega učiteljstva. (Sprejeto.)

Nato sledi poročilo mladih tovarišev, katerim se kot bivšim vojakom z zrelostnim izpitom ne računajo vojni leti v službeno dobo. Njihovi tovariši-sošolci, ki so bili tako srečni, da niso bili poklicani v vojno službo, imajo za seboj 6 službenih let. Tovariši, mladi mučeniki iz strelskih jarkov in ujetništva morajo začeti pri krivdi drugih od začetka, kar se ostalemu uradništvu zaračuna. Šolska oblast je v nekem slučaju tako ozkosrčna, da nekemu tovarišu odkazano povšico več ne izplačuje ter mu jo celo odteguje.

Ker velja sklep ljubljanskega učit. društva za vse slučaje, podamo tukaj njihovo poročilo in soglasno sprejete predloge:

Znano je, kako padajo med učiteljstvo zlata zrna, pa ne v obliki dukatov, ampak v obliki sirenskih glasov o idealizmu. Dobro vedo, da smo kljub vsej mizeriji še vedno idealisti, zato nas zlorablajo in če smo imeli v veliki materijalistični epohi ob prevratu še vedno toliko idealizma, da smo se vrnili zopet v učiteljski stan, nam pač ničče ne more očitati materijalnih nagibov. Saj danes učiteljevi prejemki še niti od daleč ne dosegajo dohodkov nekaterih stanov, kaj šele, da bi bili ekvivalent našega dela v šoli.

Ni še dograjena mogoča državna stavba. A naj je ne zidajo na trile temelje obljub, ampak na konkretna dejanja.

Mi se zavedamo v polni meri naloge, ki smo si jo izvolili za svoj poklic in vemo, da ni še dosti, ako še kopljemo samo v neplodnih mislih, temveč da veljajo tako za nas, posebno pa za gospode v Beogradu besede Katiliniča, ki pravi:

Prazne čaše, srca puna,
manje riječi, više čina,
tad će biti opet sretna
lipepa naša domovina!

Govoril se vedno toliko o dolžnostih. Tudi nam najmlajšim, so znane. Zavedamo se jih in jih izvršujemo, pa ne zaradi zakona, ki visi nad glavami kot Damoklejev meč, ampak zato, ker izvira naše dejanje iz svetega prepričanja, da delujemo v prosep svojega naroda. Zato pa lahko zahtevamo tudi svoje pravice.

Vsi se še spominjamo „predstave“, ko nam je g. Skabrné v telovadnici I, m. šole na tabli kaj nazorno ilustriral, kako imenitno se nam bo godilo ob novi plači, zlasti nam mlajšim. Skoro je bilo gospodu žal, da ni učitelj. Da pridemo seveda mi bivšim vojaki na isti položaj kot naši tovariši nevojaki, je bilo po njegovih besedah več kot razumljivo. Nas je zanimala kajpa predvsem zadnja obljuba. Toda ravno ona je tista ost, ki nas še danes zbada. Do danes ne vemo o vštetu vojni let še ničesar, tozadevne naredbe ni in ni. Vedno in povsod nam obljubljajo, da nam vstejejo vojaška leta v službeno dobo, za legionarje je izdana že celo naredba — a Bože, če imamo poverjeništvu, ki igrajo državo v državi — kam naj se obrnemo?

Znano je, da štejejo visokošolcem radi vojne izgubljene semestre, po „zakonu o ustrojstvu vojske“ štejejo pa aktivnemu vojaštvu vojno dobo celo dvojno.

Če se pa vojaška doba nekaterim drž. uradnikom, ki so vstopili v službo šele po prevratu, zaenkrat res ni štela, so pa zato povšani v višji činovni razred in poznano poštno uradnike kot računске urad. pokrajinske vlade za Slovenijo, ki so vstopili v službo šele po prevratu, pa so danes — oficijalno, to je drž. urad. X. činov. razreda, ki uživajo poleg tega že davno onih 25 odstotkov, o katerih mi še vedno le sanjamo.

Ako govore naši krmarji o kulturni državi, potem naj se oni ljudje, ki reprezentirajo državo, tudi zavedajo, da žive tu intelektualci, ki skrbje in prvi vrsti, da država tako ime zasluži. Če je pa število „bridkih sabel“ v državi merilo za višino njene kulturne stopnje, o tem dvomimo. In vendar so častniki danes oni, ki uživajo veliko večjo mero simpatij za svoje težnje v vladajočih krogih kot učiteljstvo.

Merilo za delo je res relativno. Toda kakšno delo opravlja častnik v miru in kakšno učitelj, to leži vendar na dlani vsakogar, kdor ima odprte oči, to vemo vsaj od daleč tudi mi, ki smo kot častniki služili v vojni. In če primerjam bivšega tovariša, ki je dovršil 2 letnika učit. in napravil pozneje pri vojakih dopolnilno skušnjo, pa je danes aktiven podporučnik — vidim, da je materijalno neprimerno na boljšem. Dobi cenjevo prehrano, na leto 27 m³ drv zastoj, če roma službeno iz Ljubljane v Šiško ima že dijete itd. O dnevnicali seveda niti ne govorim. In naredniki? Če pa pride do vojne, tedaj zaklenka zopet oni veliki zvon o patriotizmu in dolžnostih in učitelji smo zopet prvi, ki nas vpkolčejo.

S tem pa, da se delajo take grandiozne razlike med učiteljstvom in drugimi uradniki, se stavlja učiteljstvo v luč manj vrednega in izobraženega, celo eksistence poštenega človeka ne vrednega bitja. S tako korupcijo se mnogo navdušenih delavcev moralno ubije, ker zatro sistematično njegovo voljo. Učitelj postane rob.

Tovariši, ki so istočasno z nami ali pa še pozneje dovršili študije, pa niso imeli časti, da bi okusili ambrozijo vojne furije, so danes neprimerno na boljšem od nas, ki nas je vrgla vojna v strelne jarko. Ne štejejo nam povšice in ko so ob uri človekoljubnega spoznanja opeharili celo samega sv. Birokracija s tem, da so enemu tovarišev vendar šteli vojaška leta, bo fant pokoril sedaj svojo objestnost. S takim karibalskim postopanjem pa odrivajo idealne ljudi od dela in ni čudno, da se še danes čuti pomani